

М. М. Коцур,
адвокат, об'єднання адвокатів

УДК 340.15(47+57):343.57"1960/1961"
DOI 10.37749/2308-9636-2020-2(206)-5

ОСОБЛИВОСТІ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ПРОТИДІЇ НАРКОЗЛОЧИННОСТІ В СРСР У ПЕРІОД 1960—1991 рр.

У статті розглянуто динаміку нормативно-правових актів, спрямованих на боротьбу з наркоманією, які приймалися в СРСР у період з 1960 по 1991 рр. Показано, що Указ Президії ВР СРСР 1974 р. значно посилює кримінальну відповідальність за такі злочини, порівняно з КК УРСР 1960 р. Доводиться, що значну роль у визначенні кваліфікації таких злочинів відіграли Постанови Пленумів Верховного Суду СРСР.

Ключові слова: Кримінальний кодекс, Указ, наркотики, злочини, Верховний Суд СРСР, кримінальна відповідальність.

Актуальність теми дослідження пов'язана з тим, що сьогодні проблема наркоманії переросла національні кордони, а прибутки від незаконної торгівлі такими речовинами посідають друге місце в міжнародному торговому обороті. Цілком зрозуміло, що ця хвороба людства не минула Україну, в якій постійно збільшується кількість людей, хворих на наркоманію та тих, хто займається такою злочинною діяльністю. Загальновідомо, що рівень злочинності є прямо пропорційним рівню вживання наркотичних засобів, тому боротьба з наркоманією дозволяє значно зменшити кількість злочинів. Фінансові кошти, отримані від такого бізнесу, дають змогу створювати тіньові економічні структури, підривати економіку, культуру, підвищувати рівень насильства, тому такі злочини загрожують національній безпеці. Одночасно з цим

спостерігається тенденція зростання професіоналізму й організованості дій злочинних угруповань, які залучають до себе неповнолітніх та молодь. У таких умовах держава повинна вдосконалити чинне законодавство шляхом підвищення рівня ефективності з метою протидії наркозлочинності. Вирішення цього завдання потребує звернення до історичного досвіду, накопиченого в часи існування СРСР, позитивні риси якого можуть бути використаними для вдосконалення чинного законодавства.

Аналіз публікацій показує, що питання боротьби з наркоманією в цей історичний період розглядалося у працях А. А. Габіані, К. В. Харабета, Г. А. Злобіна, М. А. Єфимова, Л. Н. Анісімова, П. І. Грішаєва, Г. А. Левицького, С. І. Гусева, М. М. Кадирова, Ю. Н. Аргунової, а також у кандидатських роботах К. Р. Кар-

повича, Н. А. Мірошниченко, І. О. Нікіфорчина, Т. А. Богомолової, О. В. Колесника, Е. Ю. Кулієва. Особливої уваги заслуговують праці знаного українського вченого А. А. Музики, який підготував низку робіт, присвячених питанням відповідальності за злочини, пов'язані з наркоманією, примусовим закладам медичного і виховного характеру стосовно контролю за заходами протидії розповсюдження наркотичних речовин та їх аналогів. Незважаючи на наявність таких досліджень, питання комплексного розгляду історії законодавства по боротьбі з незаконним обігом наркотичних засобів не знайшли свого відображення в науковій літературі та потребують більш детального розгляду.

Метою роботи є дослідження історії правотворчості у сфері боротьби з наркозлочинністю в СРСР у період з 1960 р. по 1991 р.

Викладення матеріалів дослідження необхідно розпочати з того, що при розгляді прийнятих нормативно-правових актів у цій сфері необхідно проаналізувати доктринальні погляди радянських науковців на наркоманію. Як вказує К. А. Карпович, комуністичні ідеологи стверджували, що в СРСР відсутні соціальні причини наркоманії, а дане явище суперечить системі соціалістичних суспільних відносин [1, с. 9]. Незважаючи на такі декларативні підходи, процес розповсюдження наркотиків в СРСР набував загрозливих масштабів, збільшувалася кількість злочинів, пов'язаних із наркотичними засобами, тому радянські фахівці вимушені були дати офіційне роз'яснення такому стану речей. Як аргументи висувалися наступні причини: антисоціальне життя; гонитва за прибутком від продажу наркотичних засобів; бажання підняти настрій та уникнути фізичного болю.

Одним із перших учених, який звернув увагу на масові факти поширення наркотиків у СРСР, був відомий доктор філософських наук, автор багатьох наукових праць, присвячених даній проблемі, професор А. А. Габіані. Цей науковець проводив дослідження шляхом

збору соціологічних даних стосовно фактів вживання наркотиків на території Грузинської РСР та в інших регіонах Радянського Союзу [2, с. 68]. У своїх дослідженнях А. А. Габіані наводив реальні цифри стосовно кількості наркоманів, охоплення цією хворобою різних шарків суспільства та вивчав вплив соціальних факторів на це небезпечне явище. Так, за 10 років спостережень серед засуджених А. А. Габіані показав збільшення відсотка молоді вікової групи від 16 до 19 років — у 2,5 рази; від 20 до 24 років — у 1,6 рази, що доводило наявність тенденції «омолодження» наркоманії. Тодішнє керівництво Грузинської РСР дуже поважно поставилося до позиції вченого стосовно необхідності прийняття нормативно-правового акта, спрямованого на боротьбу з незаконним обігом наркотиків. Тому 30.06.1969 р. був прийнятий Указ Президії ВР Грузинської РСР «Про встановлення відповідальності за вживання наркотичних речовин та посилення боротьби з розкраданнями, незаконним виготовленням та збутом таких речовин». Згідно з даним нормативно-правовим актом, передбачалася кримінальна відповідальність за вживання наркотичних речовин без призначення лікаря. Цікаво, що даний нормативно-правовий акт був одним із перших, прийнятих в СРСР, який регламентував відповідальність за різні дії, пов'язані з незаконним обігом наркотиків.

Важливим кроком у подальшому розвитку права стало прийняття 25 грудня 1958 р. Основ кримінального законодавства РСР і союзних республік, які були першим законодавчим актом з кримінального права, проект яких широко обговорювався громадськістю. Даний документ був прийнятий у період «хрущовської відлиги» і став значним кроком уперед в напрямі демократизації кримінального законодавства. Основи змінили принципи застосування кримінального права, прослідковувалося загальне пом'якшення норм права, скасовувалися покарання за трудові та цивільно-правові порушення, а до їх змісту ввійшли зло-

чини, пов'язані з наркотичними засобами. Відповідно до Основ в 1959—1961 рр. були прийняті кримінальні кодекси союзних республік, до числа яких відносився КК УРСР 1960 р. Так, у змісті Загальної Частини даного кодифікованого акта, ст. 14 «Відповідальність за злочин, вчинений у стані сп'яніння» вказувала, що особу, засуджену за злочин, вчинений на ґрунті наркоманії, можна доправити на лікування до спеціальних медичних закладів. Недоліком юридичної техніки даної статті було те, що законодавець не вніс до назви та диспозиції статті відповідальність за злочин, вчинений в стані дії наркотичних засобів. У свою чергу,

трьох років або виправними роботами на строк до одного року з конфіскацією зазначених речовин (табл. 1).

У сфері виготовлення наркотичних речовин як сировина часто використовуються опійний мак та індійська конопля. Так, опійний мак швидко викликає наркотичну залежність і застосовується як сировина для отримання медичних препаратів — морфіну, кодеїну, папаверину та ін., а також для синтезу наркотику героїну. У свою чергу, індійська конопля є рослиною, що традиційно використовувалася для отримання пеньки і виготовлення мотузок, але з неї також можна отримати наркотичні засоби.

Таблиця 1

Санкції, пов'язані з незаконним обігом наркотичних засобів КК УРСР 1960 р.

№ з/п	Номер статті	Назва статті	Санкції	Додаткові покарання
1	70	Контрабанда	Позбавлення волі на строк від трьох до десяти років	Конфіскація майна
2	229	Виготовлення або збут отруйних, сильнотіючих і наркотичних речовин	Позбавлення волі на строк до трьох років або виправні роботи на строк до одного року	Конфіскація таких речовин
3	230	Посів опійного маку або індійських конопель без дозволу	Виправні роботи на строк до одного року	Конфіскація посівів

ст. 70 «Контрабанда» встановлювала відповідальність за незаконне переміщення товарів або інших цінностей через державний кордон СРСР, вчинене з приховуванням предметів (табл. 1). Диспозиція даної статті присвячувалася контрабанді наркотичних, сильнотіючих та отруйних речовин, за що встановлювалася відповідальність у виді позбавлення волі на строк від трьох до десяти років з конфіскацією майна. До змісту кодифікованого акта увійшла ст. 229 «Виготовлення або збут отруйних, сильнотіючих і наркотичних речовин», згідно з якою проведення таких дій або зберігання цих речовин, або збут без спеціального дозволу, а так само порушення правил їх виробництва, зберігання, відпуску, обліку каралися позбавленням волі на строк до

3 метою запобігання посівів таких культур до змісту КК УРСР 1960 р. увійшла ст. 230 «Посів опійного маку або індійських конопель без дозволу». Згідно з диспозицією даної статті за такі дії передбачалися санкції у виді виправних робіт на строк до одного року з конфіскацією посівів (табл. 1). Розгляд санкцій, пов'язаних із незаконним обігом наркотичних речовин у КК УРСР 1960 р., показує застосування достатньо м'яких покарань за такі дії, термін позбавлення волі чи виправних робіт складає строк від 1 до 3 років і лише у випадках контрабанди наркотичних засобів санкція збільшується на строк від 3 до 10 років (табл. 1).

На подальший розвиток права у сфері протидії наркозлочинності значно впли-

нули теоретичні розробки, пов'язані з об'єктом і суб'єктом злочину та з незаконним оборотом наркотиків. Так, на думку О. В. Колесник, об'єктом таких злочинів є громадська безпека, через те, що незаконне придбання наркотичних речовин порушує суспільні відносини, які відносяться до системи «громадського порядку» [3, с. 7]. Цілком зрозуміло, що збереження громадського порядку і громадської безпеки залежить від поведінки осіб, яка пов'язана з їх фізичним та психічним станом, що виступають як суб'єкти таких суспільних відносин. Виходячи з такого підходу, необхідно зазначити, що правопорядок та здоров'я населення у випадках використання наркотичних речовин становить небезпеку для суспільства, а правові норми спрямовані на його захист від злочинних дій.

У сфері боротьби з незаконним обігом наркотиків у СРСР значну роль відіграли роботи медиків та численні статті, присвячені цій проблемі, які публікувалися на сторінках газет та журналів. Так, лікарі в своїх працях доводили негативний вплив наркотиків на стан здоров'я, психіку, поведінку осіб, які їх вживають. Значним внеском у вирішенні цієї проблеми стала праця В. В. Бориневича (1963 р.), який вивчав клініку наркоманів, діагностику таких явищ та розробив методи лікування цієї небезпечної хвороби. Інший лікар, Є. В. Маслов (1966 р.), доводив на підставі проведених ним досліджень, що при використанні наркотичних засобів завжди виникають емоційно-вольові порушення у вигляді нестійкості настрою, ослаблення волі, появи різних емоцій. Інша група лікарів — М. О. Гуревич, М. Я. Серейський, І. В. Стрельчук — вказували на різкі зміни поведінки наркозалежних осіб, появу байдужості до родини, своїх обов'язків, пов'язаність думок лише з необхідністю отримання наркотичних засобів. У свою чергу, Є. Г. Трайніним було доведено появу серед наркоманів значної кількості суїцидальних проявів, А. Г. Врублевський, Н. Н. Бочоле, А. А. Глазов виявили високу смертність

серед хворих наркоманів, моральну деградацію, психози, слабоумство, а також частий прояв криміногенної поведінки, що було обумовлено змінами особистості. В цілому за допомогою цих праць було сформовано наукове обґрунтування медичних засобів боротьби з наркоманією, деякі з положень якого увійшли до змісту прийнятих в СРСР нормативно-правових актів. Як відомо, будь-які негативні факти з життя комуністичної держави зазвичай замовчувалися, але ситуація, пов'язана з наркозлочинністю, вимагала негайного втручання держави у вирішення цієї проблеми. Таким важливим кроком стало прийняття 25 квітня 1974 р. Указу Верховної Ради СРСР «Про посилення боротьби з наркоманією», який суттєво змінював правову політику в цій сфері.

Розгляд змісту нормативно-правового акта, згідно з правилами юридичної техніки показує, що документ складається з преамбули, в якій викладено завдання акта, основної та заключної частин, в якій перераховуються нормативно-правові акти, які втрачають свою чинність у зв'язку з прийняттям даного Указу. Як вказує О. В. Колесник, даний Указ максимально розширював межі кримінальної відповідальності за злочинні діяння з наркотичними речовинами [3, с. 10]. Згідно з п. 1 встановлювалися суворі міри покарання у виді позбавлення волі на строк до 10 років з конфіскацією майна або без неї за незаконне виготовлення, придбання, зберігання, перевезення чи пересилання з метою збуту, а також незаконний збут наркотичних засобів. Причому у випадках скоєння таких злочинів особливо небезпечними рецидивістами або у великих розмірах термін позбавлення волі збільшувався з шести до п'ятнадцяти років з конфіскацією майна. З метою оцінки мір покарань, передбачених Указом 1974 р., була поведена їх систематизація, яка знайшла відображення у графіку, в якому показано розподілення максимальних на мінімальних санкцій, згідно з пунктами даного нормативно-правового акта (рис. 1).

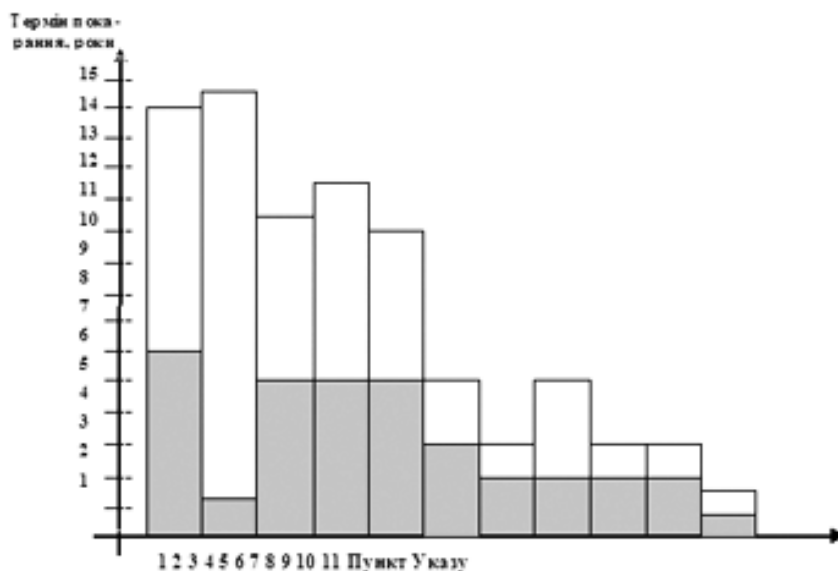

Рис. 1. Межі мір відповідальності за злочини в Указі Президії ВР СРСР від 25 квітня 1974 р.
«Про посилення боротьби з наркоманією»
— максимальний термін покарання;
— мінімальний термін покарання.

Суворі міри покарання встановлювалися за розкрадання наркотичних засобів у виді позбавлення волі на строк до 5 років з конфіскацією майна або без такої. Такі ж самі діяння, вчинені повторно за змовою із застосуванням насильства, передбачали збільшення терміну позбавлення волі від 3 до 10 років з конфіскацією майна або без такої. Вчинення таких дій особливо небезпечним рецидивістом або шляхом розбійного нападу каралося позбавленням волі на строк від 7 до 15 років з конфіскацією майна. При цьому в Указі не роз'яснювався термін «великий розмір» наркотичних речовин, а також нечітко формулювалася відповідальність посадових осіб, які зберігали такі речовини та несли їх охорону. П. 3 Указу встановлював відповідальність за посів, вирощування опійного маку, індійської, маньчжурської, краснодарської конопель у виді позбавлення волі на строк до 5 років, а в разі вчинення таких дій повторно, термін покарання збільшувався до 5 років. Розгляд санкцій, які увійшли до змісту Указу 1974 р.,

показують їх значну динаміку. Так, п. 2 Указу за злочини, пов'язані з розкраданням наркотичних засобів, встановлював термін від 3 до 15 років, що свідчить про значне підвищення жорсткості даного акта.

Проведення компаративного аналізу Положень Указу 1974 р. та КК УРСР 1960 р. показує, що даний нормативно-правовий акт суттєво змінював відповідальність за злочини, пов'язані з незаконним обігом наркотичних засобів. Так, до змісту кодексу увійшли три види таких злочинів: 1) контрабанда; 2) виготовлення або збут отруйних, сильнодіючих і наркотичних речовин; 3) посів нарковмісних речовин. Згідно з Указом кількість таких складів злочинів значно збільшувалася через те, що до його змісту увійшло незаконне виготовлення наркотиків, придбання, зберігання, перевезення, пересилання з метою збуту або без такої, незаконний збут, розкрадання, посів, організація або утримання місць розпусти, незаконне придбання, зберігання без мети збуту, недонесення про такі дії.

Интерес викликає те, що в Радянському Союзі 27 жовтня 1934 р. була прийнята Постанова ЦК і СНК СРСР «Про заборону посівів опійного маку та індійської коноплі», яка встановлювала кримінальну відповідальність за такі дії. Новацією Указу 1974 р. був п. 5, який встановлював відповідальність за схилення до вживання наркотичних речовин у виді позбавлення волі на строк до 5 років. У випадку, коли ці діяння скоювалися у складі двох або більше осіб або неповнолітніми, термін покарання збільшувався до 10 років. Нормативно-правовий акт встановлював відповідальність за незаконне виготовлення, придбання, перевезення без мети збуту, у виді ув'язнення на термін до 3 років, а в разі скоєння таких дій повторно, термін покарання збільшувався до 5 років. Порушення правил виробництва, зберігання, придбання, обліку, відпуску, перевезення, пересилання передбачало відповідальність у виді позбавлення волі до 3 років. П. 11 в Указі регламентував таке питання як обов'язок осіб, хворих на наркоманію, проходити лікування в лікувально-профілактичних установах МОЗ СРСР. У разі відмови таких осіб від лікування регламентувалося їх примусове лікування терміном від 6 місяців до 2 років. Вирішення справ щодо адміністративних правопорушень, передбачених даним Указом, покладалися на начальників відділів (управлінь) внутрішніх справ виконкомів районних, міських рад народних депутатів. В цілому максимальний термін покарання — 15 років — передбачався згідно з п. 1 та п. 2, інше достатньо сурове покарання, у виді терміну позбавлення волі строком 10 років, передбачалося Ч. 2 у п. 2, Ч. 1 у п. 4, Ч. 2 у п. 5, також у тексті Указу застосовувалося таке покарання як конфіскація майна, яка передбачалася п. 1 та п. 4.

З точки зору теоретичної схеми, запропонованої І. І. Онищуком, даний Указ має низку недоліків, до числа яких відносяться: 1) невизначеність термінів; 2) нечітка компетенція органів державної влади; 3) правові режими, порядок здійснення діяльності правоохоронних

органів у цій сфері [4, с. 89]. Також суттєвим недоліком було поєднання в його змісті норм кримінального та адміністративного права. Наприклад, п. 10 був повністю присвячений нормам адміністративної відповідальності, які перемежались з кримінальними покараннями, що значно ускладнювало практичне використання даного документа. Прийняття даного Указу було важливим кроком у протидії незаконному обігу наркотиків через те, що в період з 1966 р. по 1975 р. в СРСР збільшилася кількість засуджених за такі злочини вдвічі, а на обліку в органах МВС з діагнозом наркоманія було зареєстровано 5169 підлітків.

На шляху прийняття дієвих нормативно-правових актів стала закритість та незрілість радянської системи, яка знайшла свій прояв у тому, що на таких дослідженнях ставився гриф «для службового користування». Ця обставина не давала змогу суспільству ознайомитися з численними фактами вживання наркотиків та кількістю злочинів, пов'язаних із цими речовинами.

Практичним заходом, який повинен був забезпечити протидію наркоманії, став Наказ Міністерства охорони здоров'я від 21 вересня 1976 р. «Про додаткові заходи посилення боротьби з наркоманією», який складався з десяти пунктів. В преамбулі акта викладені причини підготовки документа, до яких відносилися: збільшення випадків крадіжок та пограбувань аптек, медичних установ, які надають та продають медичні препарати, що містять у собі наркотичні речовини, халатне ставлення посадових осіб до їх зберігання. На додаток до цього у преамбулі вказувалося, що в країні почастишали випадки виготовлення наркотичних засобів із хімічних речовин, опіумного маку та коноплі. З метою запобігання таким злочинам в нормативно-правовому акті вказувалося на необхідність посилення контролю за обігом медичних засобів, до складу яких входять такі речовини та їх аналоги. Іншим важливим заходом боротьби з наркозлочинністю були положення документа, в яких вказувалося на необхідність гос-

піталізації наркоманів, забезпечення їх стаціонарного чи примусового лікування на час не менше ніж 60 діб. Радянський підхід до тотального контролю і небажання показувати справжній стан речей із наркозлочинністю знайшов відображення в положеннях документа стосовно того, що дозвіл на публікацію матеріалів з незаконного обігу наркотичних засобів повинен надаватися Постійним комітетом МОЗ СРСР з контролю за обігом наркотиків.

У цей історичний період продовжувалася боротьба з наркоманією шляхом заборони посівів нарковмісних культур, регламентація яких почалася в 30-х роках ХХ століття. Враховуючи складність встановлення ознак таких злочинів, 26 вересня 1975 р. вийшла Постанова Пленуму, присвячена роз'ясненню даного комплексу питань. Так, в Постанові вказувалося на необхідність проведення експертиз нарковмісних рослин, яка повинна проводитися на підставі запитів органів міліції, слідства та суду. Причиною такого підходу полягала в тому, що замість експертизи до суду разом із матеріалами справи направлялися довідка від керівників, агрономів райсільгоспуправлінь, державної інспекції з контролю за насінневими матеріалами та іноді від завідувачів аптек. Цілком зрозуміло, що такі експертні висновки не могли бути використаними як докази, тому Пленум звертав увагу судів на недопустимість таких випадків. Іншим важливим моментом, який викликав дискусію серед юристів, було питання стану насінневого матеріалу. Як вказує Е. Желваков, деякі науковці вважали, що предметом злочину може бути лише таке насіння нарковмісних культур, яке відповідає вимогам держстандарту [5, с. 46]. На думку науковців, дана обставина не мала значення, оскільки нарковмісні речовини можна отримати у випадках, коли для посівів були використані низькоякісні види таких рослин, які не відповідають держстандарту. Об'єктивна сторона таких злочинів складалася в посіві або вирощуванні даних культур, що передбачало обробку земель, полив, використання

добрива, боротьбу з бур'янами. Суб'єктивною стороною таких злочинів є прямий умисел через те, що особа усвідомлює свої дії з метою отримання нарковмісних речовин. Цілі такого злочину можуть бути різними: особисте вживання, отримання вигоди, використання таких речовин іншими особами. Інтерес викликає те, що така трактовка даного злочину, який увійшов до ст. 310 «Посів та вирощування снотворного маку чи конопель» КК України 2001 р., збереглася і до сьогодні. Незважаючи на наявність цих нормативно-правових актів, факти вирощування нарковмісних речовин були в СРСР повсякденною реальністю, тому 12 червня 1987 р. була видана Постанова Ради Міністрів «Про заборону посіву та вирощування громадянами опійного маку». Документ складався з преамбули, в якій розглядалися причини прийняття, та чотирьох пунктів. Недоліком документа є нечіткість викладення матеріалу й обмежені можливості виконати приписи на належному рівні. Так, п. 2 покладав контроль за виконанням даного акта на Виконавчі комітети місцевих рад, які не мали у своєму штаті співробітників, що займалися контролем за посівами на присадибних ділянках колгоспів, робочих, службовців, кількість яких могла налічувати декілька сотень одиниць. У свою чергу, п. 3 покладав на керівників господарств обов'язок із організації охорони посівів нарковмісних культур, на які були надані дозволи з боку держави, а також ці посадові особи повинні були контролювати збір та знищення відходів та залишків масляничного маку. Даний пункт нормативно-правового акта був складним для виконання через необхідність організації спеціальної охорони багатьох сотень гектарів земель сільськогосподарського призначення, пасовищ та інших земельних ділянок. Для ефективної діяльності працівники такої охорони повинні були мати правовий статус, можливість отримання вогнепальної зброї, техніку для пересування, паливо та багато інших необхідних речей. З точки зору тодішньої реальності, дивним є зміст п. 4, згідно з

яким на Міністерство внутрішніх справ покладалася обов'язок посилити роз'яснювальну роботу та декларативні вимоги з попередження та припинення фактів виготовлення громадянами наркотичних засобів із насіння масляничного маку.

Розгляд даного нормативно-правового акта показує нерозуміння авторами документа загрози наркоманії, яка у 1987 р. стала жорсткою реальністю, своєрідною епідемією, що охопила радянське суспільство. Так, замість завдання з проведення рейдів, виявлення місць вирощування масляничного маку, продажу таких наркотичних речовин на МВС СРСР та союзних республік покладалася функція, виконання яких не дало змогу ефективно боротися з цим небезпечним явищем.

Процеси поширення наркотичних речовин продовжували чітко спостерігатися та посилюватися в СРСР, а одним з напрямів цього процесу було запобігання незаконного збуту та виготовлення таких речовин. У процесі розгляду таких справ виникали проблеми з кваліфікацією таких злочинів через те, що закон нечітко формулював вид наркотичних речовин, факт безоплатного отримання чи привласнення таких засобів, отримання їх у дарунок чи в рахунок сплати боргу. З метою роз'яснень судами підходів вирішення цих проблем 24 грудня 1987 р. було прийнято Постанову Пленуму Верховного Суду СРСР «Про судову практику у справах розкрадання наркотичних засобів».

Документ складався з преамбули та п'ятнадцяти пунктів, у яких були надані роз'яснення деяких термінів, викладалися засади, на яких керівники організацій органів охорони здоров'я повинні були проводити заходи, пов'язані з незаконним обігом наркотичних речовин. У преамбулі вказувалося про шкоду для здоров'я населення, спричинену незаконними діями з наркотиками, поширення таких речовин серед молоді та неповнолітніх, збільшення кількості правопорушень, пов'язаних із їх виготовленням, викраденням зі складів, аптек, медичних закладів. Одночасно з цим вказувалося

про недоліки проведення слідства та судів, які не завжди виявляли причини, умови, що сприяли обігу наркотичних речовин, сильнодіючих та ядовитих препаратів. Виходячи з цього, п. 1 Постанови Пленуму звертав увагу судів на необхідність активізувати боротьбу з викраденням, незаконним виготовленням та збутом наркотичних засобів, а також підвищити рівень судового вирішення по справам даної категорії, в пп. 3, 4, 5, 6, 7, 8 викладався зміст таких основоположних термінів як предмет викрадення, незаконний збут, придбання, зберігання, перевезення та пересилка. Такий підхід авторів документа викликає здивування через те, що дане роз'яснення міститься в Постанові Пленуму та має характер коментаря. На жаль, такі терміни були відсутні в КК УРСР, а Постанова надавала лише роз'яснення до кодифікованого акта. Як вказує С. І. Гусєв, серйозним недоліком Постанови була відсутність роз'яснень поняття великого розміру таких величин, що ускладнювало кваліфікацію незаконного виготовлення, придбання, зберігання, перевезення таких речовин з метою збуту [6, с. 87]. На думку вченого, при винесенні рішення суди повинні виходити не тільки з кількості наркотичних речовин, а і з властивостей їх різних видів за ступенем впливу на організм людини на підставі експертних висновків. Інтерес викликає те, що в Постанові звертається увага на вживання наркотичних засобів у радянській армії та недоліки роботи Військових Трибуналів, які у 22% випадків із загальної кількості справ не виявили джерела їх розповсюдження.

У заключній частині Постанови перед керівниками установ, органів охорони здоров'я ставиться завдання контролювати виписку рецептів на сильнодіючі речовини, а також притягувати до дисциплінарної відповідальності лікарів, які порушують правила виписки таких речовин. Перед Постійним Комітетом з контролю наркотиків при МОЗ СРСР ставилося завдання переглянути список наркотичних речовин та наркотичних лікарських засобів, до якого внести пре-

парати, що не вимагають рецепту, але містять шкідливі для здоров'я людей речовини. Подібні завдання ставилися перед Фармакологічним Комітетом, Управлінням з впровадження нових лікарських засобів, МОЗ СРСР, котрі зобов'язалися виявити вплив таких речовин на появу потягу до наркотиків. Розгляд даних положень показує, що Пленум Верховного Суду СРСР перебрав на себе повноваження МОЗ СРСР та Ради Міністрів СРСР через те, що лише на них поклалися такі функціональні обов'язки.

За результатами проведеного дослідження можна зробити наступні висновки:

1. Положення КК УРСР 1960 р. не повною мірою забезпечували ефективну боротьбу з наркозлочинністю через незначну кількість діянь, за які передбачалася кримінальна відповідальність.

2. Новий етап боротьби з наркозлочинністю почався з прийняття Указу Президії ВР СРСР від 25 квітня 1974 р.,

який значно розширив кількість караних злочинів, додав їх нові склади, уніфікував норми кримінального законодавства та запровадив достатньо суворі міри покарання порівняно з КК УРСР 1960 р., до їх числа відносилось збільшення терміну ув'язнення за такі злочини до 15 років, згідно з п. 1 та п. 2 даного Указу, до 10 років — згідно з трьома пунктами та застосування такої міри як конфіскація майна.

3. У цей історичний період продовжувалася тенденція боротьби з незаконним посівом нарковмісних культур, яка знайшла відображення у Постанові Ради Міністрів СРСР, згідно з якою на Виконавчі комітети місцевих рад поклалися обов'язки з контролю та протидії проведення посівів таких культур.

4. Показано, що МОЗ СРСР приймав нормативно-правові акти з регламентації мір з посилення охорони при зберіганні нарковмісних препаратів, контроль за їх видачею, торгівлею та надання рецептів.

Список використаної літератури

1. Карпович К. А. Уголовно-правовые меры борьбы с распространением наркомании: автореф. дис. на соискание учен. степени канд. юрид. наук: 12.00.01. Ростов на Дону, 1972. 16 с.
2. Габіани А. А. Криминологические аспекты потребления наркотиков // Советское государство и право. 1987. № 7. С. 64—69.
3. Колесник О. В. Уголовно-правовые меры борьбы с наркоманией в СССР: автореф. дис. на соискание учен. степени канд. юрид. наук: 12.00.01. М., 1978. 16 с.
4. Оніщук І. І. Техніка юридичного письма в нормативно-правових актах: монографія. Івано-Франківськ: Лабораторія академічних досліджень правового регулювання та юридичної техніки, 2014. 228 с.
5. Желваков Э. Ответственность за незаконный посев или выращивание наркотикосодержащих культур // Законность. 1985. № 9. С. 45—48.
6. Гусев С. И. Актуальные проблемы борьбы с наркоманией // Советское государство и право. 1988. № 5. С. 83—91.

References

1. Karpovich K. A. Criminal legal measures to combat the spread of drug addiction: abstract. diss. for the sciences. degree of cand. lawyer. sciences: 12.00.01. Rostov on the Don, 1972. 16 p.
2. Gabiani A. A. Criminological aspects of drug use // Soviet State and Law. 1987. № 7. Pp. 64—69.
3. Kolesnik O. V. Criminal legal measures to combat drug addiction in the USSR: abstract. diss. for the sciences. degree of cand. lawyer. sciences: 12.00.01. M., 1978. 16 p.
4. Onishchuk I. I. The technique of legal writing in regulatory acts: a monograph. Ivano-Frankivsk: Laboratory of academic studies in legal regulation and legal engineering, 2014. 228 p.
5. Zhelvakov E. Responsibility for the illicit sowing or cultivation of drug-containing crops // Law. 1985. № 9. P. 45—48.
6. Gusev S. I. Current problems in combating drug addiction // Soviet State and Law. 1988. № 5. P. 83—91.

Коцур Н. Н. Особенности правового регулирования противодействия наркопреступности в СССР в период 1960—1991 гг.

В статье рассмотрена динамика нормативно-правовых актов, направленных на борьбу с наркоманией, которые принимались в СССР в период с 1960 по 1991 гг. Показано, что Указ Президиума ВС СССР 1974 г. значительно усилил уголовную ответственность за такие преступления, по сравнению с УК УССР 1960 г. Показано, что значительную роль в определении квалификации таких преступлений сыграли Постановления Пленумов Верховного Суда СССР.

Ключевые слова: Уголовный кодекс, указ, наркотики, преступления, Верховный Суд СССР, уголовная ответственность.

Kotsur M. M. Special features of the legal regulation of antidrug resistance in the SSR in the period 1960—1991.

In this article the dynamics of normative-legal acts, aimed at the fight against drug addiction, which were adopted in the Soviet Union during the period from 1960 to 1991 b. It is shown that the Decree of the Presidential Verkhovna Rada of the Soviet Socialist Republic of 1974 significantly strengthened the criminal indifference for such evils, in the wake of the USSR Committee of 1960. The role of such crimes was played by the Resolution of the Plenum of the Supreme Court of the USSR.

Looking at the adoption of these legal and regulatory acts in the fight against drug addiction, the doctrines of the Radianskie sciences have been changed. The processes of drug addiction in the Soviet Socialist Republic have been growing on a zealous scale, the evil caused by drug addiction has increased, and the happy fakchieves and abuses have become clear from this point of view. In ostensibly arguments the following reasons hung: antisocial life; chase for receipt vid sale of drug products; batannyami pidnyati nasty and unknuti physical pain.

The Statute of the URSR Committee of 1960 was not in the present world that the fight against anesthesia was effective for the cause of an insignificant number of children for what the criminality of vidpovidalnist was. Look at the sanctions caused by the illegal drug-related speeches of the URSR CC of 1960, shows the fact that there have been prolonged penalties for such crimes, the therminomic activity of voli right robots has lines of 1 to 3 rows and more in the types of smuggling of drug trafficking of sanctions is increased by lines of 3 to 10 rows.

In the fight against illegal narcotics, the role of the SSR played a significant role in the work of doctors and the number of states, associated with the problems, which were published on the pages of newspapers and magazines. Thus, the doctors in their offices, brought negative injections into the state of health, psychic, behavioral and drug use.

The newest fight against drug addiction took place after the Decree of the Presidium of the Supreme Soviet of the USSR was adopted in the 25th quarter of 1974, which significantly broadened the scope of punitive measures, added new warehouses, unify the norms of criminal legislation and provoked strict punishment for the times of the 1960 URDF Communist Party Committee, up to that date, a severe thermic punishment was carried out for such crimes up to 15 years, according to p. 1 and p.1. 2 given to the Decree, up to 10 years, there were three points and the establishment of such worlds as the Confiscation of the Main.

In this historic period, there was a tendency to fight against illegal sowing of narcove cultures, which was found at the Station for the sake of the Ministers of the Soviet Socialist Republic, as well as at the Visconauts' Committees of the Masses, they were glad to report about the control and prevention of sowing of such cultures.

It is shown that the Ministry of Health of the USSR has adopted legal and regulatory assets of the world in terms of the strength of the protection of drugs, control over their types, trade and prescription.

Key words: Criminal code, Decree, drugs, misdemeanours, Supreme Court of the USSR, criminality.